

Szakkolgozatom témája az optimista és pesszimista tendenciák kultúrközi összehasonlítása, ennek vizsgálatára két mintát használtam: magyar és kolumbiai diákokat, ezen belül összevettem az eredményeket a lakhely, a szak és a nem figyelembevételével.

Ennek a kérdésnek a vizsgálatát azért tartottam különösen fontosnak, mert a jelen történelmi helyzetben a népek egyre szorosabb kapcsolatba kerülnek egymással, és a békés egymás mellett élés érdekében lényeges, hogy ismerjük a másik nép kultúráját, életorientációját.

Az emberek inkább hajlanak az optimizmusra, mint a pesszimizmusra, de ennek mértéke és a megküzdési stratégiák kultúránként eltérőek lehetnek.

Az egyén számára fontos, hogy bizonyos kulturális értékeket, látásmódot magáévá tegyen. Ez elősegíti a társadalomba való jobb beilleszkedését, pozitív identitástudata alakul ki, önértékelése pozitívabb lesz, ha eleget tesz környezet elvárásainak. Jobban ki tudja fejezni készségeit, kibontakoztatni adottságait, ha a környezet az önmegvalósításban segíthet. Az optimista hajlam és a kulturális hagyományok, megoldási módok között a vizsgálati eredmények és a korábbi elméletek feltárhatják az optimizmus - pesszimizmus összetevőit, hozzásegíthetnek egy optimistább életforma kialakításához, amely - a rugalmasabb szemlélet folytán - elősegítheti a különböző kultúrájú népek jó kapcsolatát úgy, hogy népek saját kulturális jellegüket is megőrizhessék.

Statisztikai adatok tanúsága szerint Magyarország világszerte az egy főre jutó töményital fogyasztás, és a 100.000 főre jutó öngyilkosság terén. Míg Európa országaiban 24, vagy ennél kevesebb ember mond le önként az életéről, Magyarországon kétszer ennyien. Számuk 1963 óta folyamatosan emelkedett, 1983-ban 4.911 öngyilkosság történt; ez 1989-ben 4.396-ra csökkent.

Jómagam - columbiai állampolgár lévén - 18 éves koromig Bogotában éltem. A mi kultúrámban az öngyilkosság nem megoldási mód a problémák rendezésére. Szülőhazám lakosainak száma háromszorosa Magyarországnak, összehasonlítva, mégis töredéke ott a szuicidálók száma.

1988-ben 627 volt az öngyilkosok száma. Az utolsó statisztikai adat szerint 1991-ben 719 ember vetett véget önkezelésével életének. Ez azt jelenti, hogy 100.000 főből évente alig 3 lesz öngyilkos.

Az öngyilkosságról

Milyen társadalmi okai lehetnek az öngyilkosságnak? Buda Béla (1978) a statisztikai adatok alapján a következőket adta közre az öngyilkosság gyakoriságáról a különböző társadalmi csoportokban:

Az öngyilkosság gyakoribb magányosoknál, mint házasoknál, ritkább azoknál, akiknek gyermekük van; ritkább a katolikusoknál, mint a protestánsoknál.

Durkheim (1897) szintén a statisztikai adatok elemzése alapján mondja ki, hogy az öngyilkosság háttérben társadalmi okokat kell keresni: két társadalmi folyamatot ír le, amelyek kapcsolatba hozhatók az öngyilkossággal; ezek a folyamatok a társadalom változásaival párhuzamosan haladnak:

1) A társadalom integrálódása, a társadalmi kötelek alakulása. Ha a közösséggel való kötelek hiányoznak, bekövetkezhet az öngyilkosság. Ha ezek a kötelek túl erők, akkor jelenhet meg az ún. altruista öngyilkosság, amelyben a személy feláldozza magát valamilyen társadalmi célért, eszméért vagy szeretteiért.

2) A társadalom szabály- és értékrendszerének változásai értékválság.

A szabály- és értékrendszer felbomlása, hirtelen változása szintén öngyilkossághoz vezethet, mivel nem védi a személyt a korábbi stabil szabály- és értékrendszer.

Az öngyilkosság gyakoribb azokban a társadalmi rétegekben, amelyekben az emberek kirekesztetten élnek, üldöztetésnek vannak kitéve, konfliktusba kerülnek környezetükkel, vagy életüket kilátástalannak vélik (pl. idős kor, betegség).

Az öngyilkosságot nem közvetlenül az élethelyzet okozza. Az ember eloször ideges, kedveszegt lesz, és ettől a helyzetét is kedvezotlenebbnek látja. A fent leírt társadalmi hatások gyakran nem az egyén élethelyzetét változtatják meg, hanem lelki zavart okoznak.

Az emberekben - nem tudatosan - vannak jelen elképzelések arról, hogy melyek azok a helyzetek, amelyekből egyedül az öngyilkosság jelent kivezető utat. Ezek a mások öngyilkosságáról szóló információk alapján alakulnak ki, és csak akkor tudatosulnak, ha a személy valóságos élethelyzetbe kerül. A lakosság tehát vidékenként más és más "öngyilkossági kultúrával" rendelkezik. (Buda Béla)

Beck, Steer, Kovács és Garrison (1985) egy 10 éves megfigyelő vizsgálatot végeztek olyan emberekkel kapcsolatban, akik öngyilkossági fogalomképzéssel kerültek kórházba. A kórházi gondozás alatt mindannyian kitöltötték a BDI-t (Beck, 1967), és a Reménytelenségi Méroskálát (Beck és mtsai, 1974), melyek a pesszimizmus felmérésére szolgálnak. A tíz év elteltével a pesszimisták esetében nagyobb volt a valószínűsége annak, hogy megölik magukat, mint az optimistáknál. /Lásd még: Fawcett, Scheftner, Clark és mtsai, 1987; Petrie és Chamberlain, 1983./

Érdekes, hogy a tanulmányban a teljes BDI eredmények nem jósoltak további öngyilkosságokat. Egy BDI részlet megbízhatóan jósolt öngyilkosságot, ez pedig az a részlet, mely határozottan a jövővel, kapcsolatos pesszimizmussal foglalkozik. Ez egy olyan további információforrás, mely azt sugallja, hogy a pesszimizmus nem csupán a depresszió egy másik neve.

Kultúra és személyiség

Kardiner (1945) pszichoanalitikus gondolatmenet segítségével jellemezte a társadalmi intézmények és a személyiség közötti speciális kölcsönös kapcsolatokat, ahogyan azok a különféle kultúrákban megjelennek.

Kardiner szerint a gyermekkori frusztráció a kulturálisan meghatározott gyermeknevelési gyakorlat eredménye. Ennek következtében azonos társadalom tagjai sok hasonló gyermekkori tapasztalattal rendelkeznek, így személyiségükben is sok közös vonás alakul ki. Kardiner és Linton alkalmaztak egy kifejezést: 'alapszemélyiség'; mellyel egy olyan személyiségalkazatra utaltak, amely a társadalom tagjainak zömére jellemző, s mely az ő közös tapasztalataik eredménye.

Bár Kardiner írt az 'alapszemélyiség', a társadalmi intézmények és a környezeti alkalmazkodás problémái között lévő bonyolult kölcsönhatás megértésének problémájáról, a gyakorlatban munkája mégis azt sugallja, hogy a gyermekkorban kialakított társadalmi magatartásformából egy többé-kevésbé közvetlen folytatás vezet a felnőttkorba.

Kardiner (1945) és Linton (1945) felvetették, hogy a különböző társadalmakban különböző alapszemélyiség típusok fejlődnek ki. A Kardiner- és Linton-féle formula szerint társadalmi elnyomások miatt bizonyos közös jellegzetességek alakultak ki az egyéni fejlődésben egy adott társadalmon belül. Ez nem azt jelenti, hogy mindenkinek ugyanolyan a személyisége. Minden teljes személyiség különbözik bármely másik teljes személyiségtől. Valahogy azonban minden egyes dolog legmélyén közös értékek és magatartásformák rejlenek - melyet ok elképzelést kivetítő rendszernek hívnak.

Alapszemélyiség

Az alapszemélyiségi típusok fogalma négy kiindulási feltételhez kötött:

- 1) bármely adott társadalom tagjainak sok közös, korai tapasztalata van;
- 2) ennek eredményeképpen sok közös tényező van a személyiségükben is;
- 3) mivel az egyének korai tapasztalatai társadalmanként különbözőek, a személyiségi normák is eltérőek a különféle társadalmakban;
- 4) minden társadalomnak létezik egy alapszemélyiségi típusa.

Ezek a közös társadalmi tényezők jobban érezhetőek az elszigetelt, tradicionális kultúrákban, mint az egymással együtt élő népeknél, ahol a tömegkommunikációs eszközök és a népek közötti interakció nagymértékben befolyásolhatja a népek hagyományait.

Individualizmus - kollektívizmus

A nyugati (ipari) társadalmakban az individualizmus nagyon magas. Ezekben a társadalmakban nagyon fontos a munka, a teljesítmény, a javak és a jutalmak; az anyagok beszerzése és a fogyasztás. Összességükben mindezek az értékek az individualizmust tükrözik. Hofstede (1980) egyik tanulmányában a munkával kapcsolatos értékekre összpontosítva, egy multinacionális cég alkalmazottjait figyelte. Tanulmányozta a már meglévő ipari társadalmakat és az újonnan iparizálódó nemzeteket is. Úgy találta, hogy az individualista értékek a kevésbé iparizálódott nemzetek esetében kevésbé voltak jellemzők. Az a jelenség, mely először laboratóriumi tanulmányokban jött létre, megtörtént az Egyesült Államokban (pl. Latané, Williams és Harkins, 1979; Latané és Nida, 1981). E szerint az emberek nagyobb erőfeszítést tesznek az egyedül végzett munka során, mint akkor, amikor egy csoportban dolgoznak - ahol az egyes emberek teljesítménye kevésbé, vagy egyáltalán nem látható.

Pak és Dion (1990) rámutatott arra, hogy a kollektív kultúrájú népek kevesebb figyelmet fordítanak a fizikai vonzalomra, mint az individualista kultúrával rendelkezők, amint az várható is lenne annak az értekezésnek alapján, mely szerint az individualista kultúrájú emberek sokkal inkább vágyanak az élvezetekre.

Kollektívizmus található Európa egyes részein (pl. Dél-Olaszországban, Görögország egyes vidékein), valamint Ázsia, Afrika és Dél-Amerika nagy részén.

A különbség a népek között az individualizmus-kollektívizmus tendencia mentén az, hogy néhány kultúrában nagyobb a valószínűsége annak, hogy az egyéni értékek, a hozzáállás, a normák és viselkedések példává, illetve használatossá válnak.

Versengés

Ahol korlátozott erőforrásokat is keresni kell, valószínűleg a tényezők összessége határozza meg azt, hogy egy ember másvalakkal együtt, vagy éppen a másik ellen dolgozik-e. E tényezők közül a legfontosabbak: a kérdéses erőforrások hiányának természete, a két ember között fennálló kapcsolat minősége és azok az uralkodó kulturális normák, amelyek az efféle potenciális versenyszituációkat irányítják.

Úgy tűnik, hogy néhány helyen a versenyszellem olyan nagy értéket képvisel, hogy felülmúlja az egyéb értékeket. Azokban a társadalmakban, ahol a társadalmi-gazdasági rendszer bátorítja az egyéni kezdeményezést, uralkodó életstílussá válhat a versenyszellem.

McClelland és munkatársai e motiváció különböző szintű tapasztalatokon alapuló elozményei után kutattak. Az Egyesült Államokban a gyermekkori tapasztalat-különbségekre összpontosítva úgy találták, hogy azok a férfiak, akiknek magas értékű volt a teljesítmény-motivációja, olyan otthonokból jöttek, ahol az anyák melegszívűek, az apák pedig nem voltak tekintélyelvűek. Azok a férfiak, akik alacsony pontszámot értek el, tiszteletet követelő, tekintélyelvű apával éltek gyermekkorukban (Rosen és D'Andrade, 1959).

Braziliában dolgozva Rosen (1962) úgy találta, hogy azokban a családokban, ahol az apa erosen tekintélyelvű, a fiúk teljesítmény-motivációja viszonylag alacsony szinten állt. Törökországban /ahol az átlag apa még felnőtt fiával szemben is meglehetősen tekintélyelvű/ Bradburn (1963) azt tapasztalta, hogy a már felnőtt, apjuktól viszonylag független fiúknak aránylag magas értékű volt a teljesítmény-motivációja. Rosen és Bradburn legalább három különböző országban végzett kutatásai és szerzett tapasztalatai utalnak a teljesítmény-motiváció hasonló elozményeinek létezésére.

Weber (1904) protestantizmusnak tulajdonított tézise szociológiai ösztönző erő a kapitalista szellem számára, mely néhány európai országban volt jellemző a 17. és 19. század között. Ebből a téziséből McClelland (1971) egy hasonló alapon álló, de sokkal általánosabb értekezést készített. Azt állította, hogy egy adott népesség tagjai közötti teljesítmény-motiváció elterjesztésnek kulcsfontosságú nem más, mint egy vallásos (ideológiai) hit létezése.

Weber teóriája talán bizonyos fókuszhoz járul hozzá, hogy a puritanizmus és a katolicizmus értékrendje közötti különbség érthetőbbé, kimutathatóvá váljék. Míg a puritanizmus a munkát, a siker elérésének képességét nemes célként, ideálként határozza meg, a katolikus elvek másképpen motiválják a hívőket.

Latin-Amerikában a katolikus vallást arra használták fel a történelem során, hogy táplálják azt a tant, mely szerint a szegényeknek szenvedniük kell ebben az életben, de ők lesznek a mennyeknek országa; míg a gazdagokkal majd épp a fordítottja történik. (Sajnos, nagy a szegénység, sokkal nagyobb, mint a gazdagság.) A vallást Latin-Amerikában nagyrészt arra használták, hogy egy belső konformizmust (belenyugvást) hozzanak létre az emberekben: minden Isten akarata szerint történik. Beszélhetünk azonban egy optimista irányzatról is, melyet kívülről, társadalmi és kulturális

értékek felhasználásával manipulálnak, és így érnek el egy általánosabb konformista tendenciát. Lényege: belenyugvás a sors akaratába, és ennek következtében az embereknek alacsonyabb az igénye, kevésbé sikeréhesek, mint amilyen (gondolkodásmódjából fakadóan) egy átlagember egy iparilag fejlett társadalomban.

Különböző kultúrák eltérő értékrendszerekkel rendelkeznek. A család, az anyaság, egyes foglalkozások eltérő súlyúak a különböző kultúrákban. Hazánkban a kollektívizmus, az interperszonális kapcsolatok a dominálóak, szemben az európai társadalmakkal. A kapcsolatok személytelensége, a társadalmi "energiátlanosság" lehet egyik oka a pesszimizmusnak és a szuicidiumnak. Erre a gondolatra építettem kultúrközi összehasonlító vizsgálataimat, ahol is az optimizmus-pesszimizmus fokát vizsgálom.

Az optimizmus és a pesszimizmus pszichológiai korrelátumai

Az optimizmus:

"A lehető legjobb végkifejlet elvárására való hajlam."

Egy személy kedvező elvárásainak sokféle oka lehet: személyes hatékonyság, szerencse vagy egyéb okok.

Az optimista beállítottságú személy jobban meg tud küzdeni a stresszhatásokkal; terveket készít, az aktuális feladatokra összpontosít, jobban védekezik a stresszhez kapcsolódó negatív érzelmekkel szemben.

Testi jellemzők, tünetek:

Vizsgáljuk meg például Reker és Wong (1983) tanulmányát. A vizsgált személyek egy listát írtak arról, hogy milyen pozitív dolgokat várnak el a közeljövőben.

Két évvel később ugyanezek a személyek beszámoltak testi tüneteikről és információt adtak általános testi, pszichikai állapotukról. Reker és Wong azt találta, hogy azok a személyek, akiket korábban (a pesszimizistákhoz képest) optimistának találtak, kevesebb tünetről és jobb testi, pszichikai állapotról számoltak be.

Az optimizmussal és a pesszizmussal külön-külön már sok kutató foglalkozott. Egyes kutatások az optimizmust és a pesszimizmust az érzelmi beszabályozottság (rendezettség) indexeként kezelték. Például Frank (1974) szerint az optimizmus jó prognózist nyújt a terápiában. Stotland (1969) hasonlóképpen feltételezi, hogy a bizakodó 'sémák' kifejtése alapvető a különböző emocionális zavarok, illetve a pszichózis legyőzésében. A pesszimizmust sokszor vizsgálták a depresszióval kapcsolatban (pl. Beck, 1963, 1967; Grinker, Miller, Sabshin, Nunn és Nunnally, 1961; Melges és Bowlby, 1969).

Legújabbban azt találták, hogy a pesszimizista magyarázó 'stílus' hajlamosít a gyenge egészségi állapotra (Peterson, Seligman és Vaillant, 1988). Ide kapcsolhatjuk az immunrendszer alacsonyabb működési szintjét is (Kamen, Seligman és Rodin, 1987).

Azt az elképzelést, mely szerint a pesszimizista hajlam összefonódik egyfajta passzív magatartással, közvetlenül tanulmányozták egy kutatás során. A kutatás két, különlegesen szélsőséges formáját tárta fel a passzív részvételt mutató tendenciának. Az egyik tanulmány Hull (1981) azon teóriáján alapul, mely szerint az alkoholisták gyakran folyamodnak stratégiaileg az alkoholhoz, azért, hogy csökkentsék öntudatosságukat. (Arra irányuló szándék, hogy kirekessze az önmagával és a problémáival kapcsolatos gondolatait.) A pesszimizistáknál adott az az uralkodó tendencia, melyben a passzív magatartást problémamegoldó mechanizmusként használják. Ebből következőleg az alkohol ily célokra való használata sokkal valószínűbb a pesszimizisták között, mint az optimistáknál.

E lehetőséget vizsgáló tanulmányt végeztek olyan emberekkel, akik nem sokkal korábban alkohol elleni gyógykezelésen vettek részt, s jelentkeztek egy utókezelési programra (Strack, Carver és Blaney, 1987). A kérdés az volt, hogy ki tudta sikeresen elvégezni az utókezelési programot, s tudott továbblépni a dolgozó világba; és ki az, aki ehelyett visszatért az alkoholhoz.

A várakozásoknak megfelelően, a pesszimizisták - még a program befejezése előtt - nagyobb valószínűséggel tértek vissza az alkoholhoz, mint az optimisták. Másfelől viszont (egy másik tanulmányban) nem találtak bizonyítékot arra, hogy vannak-e funkciói (s ha igen, milyenek) az optimizmusnak a további önmegtartóztatásban egy intenzív elvonókúra idején (Carver és Dunham, 1991).

Miért csinálják jobban a dolgokat az optimisták? Legalább két lehetőség van. Az egyik lehetőség szerint az optimisták és a pesszimizisták jó közérzetének különbsége abból a módból származik, ahogyan a személyek a különböző megoldási stratégiákat szelektálják és használják. Ezek a stratégiák mindenkinek rendelkezésére állnak. A másik lehetőség az, hogy az optimizmus-pesszimizmus terén észlelt különbségek közvetlen hatással vannak a testi funkciókra.

Az optimista és pesszimista személyek eltérő stratégiái:

A megoldási (coping), 'megküzdési' folyamat legátfogóbb megközelítése Lazarus (1966) nevéhez fűződik. Lazarus és munkatársai szerint az emberek kétféle módon küzdenek meg a stresszt okozó körülményekkel, stresszhatásokkal. (Coyne, Aldwing és Lazarus, 1981; Folkman és Lazarus, 1980; Lazarus és Folkman, 1984; Lazarus és Launier, 1978; lásd még: Mechanic, 1962.)

Az első, ún. 'problémacentrikus' megoldás (megküzdés) lényege, hogy a személy a stressz forrását kívánja megszüntetni; megszünteti vagy kikerüli a fenyegető ingert. A személy olyan célok felé halad, amelyek a stressztényezőt gátolják.

Egy másik fajta stratégia az úgynevezett 'érzelemcentrikus' megküzdés. Ennek célja a stresszhelyzethez kapcsolódó negatív érzelmi állapot csökkentése, kiküszöbölése. Lazarus és Folkman (1984) szerint ennek a stratégiának két lehetséges előnye van. Egyrészt: az aggodalom csökkentése önmagában is hasznos. Másrészt: a stressz által kiváltott negatív érzelmi állapot akadályozza a stresszel való aktív szembesállást, így az érzelemcentrikus megküzdés, mivel csökkenti a negatív érzelmi állapotot, könnyebbé teszi a személy számára, hogy áttérjen a problémacentrikus stratégiára.

Ez a két stratégia nem összeférhetlen. Az emberek stresszhelyzetben gyakran ezek keverékét használják. Bizonyos változók meghatározhatják, hogy melyik stratégia dominál a személy válaszaiban (Folkman és Lazarus, 1980; McCrae, 1984). A problémacentrikus stratégiát gyakrabban használják azokban a szituációkban, ahol a személyek hisznek abban, hogy lehet valami konstruktív tenni a stresszhelyzet megoldása érdekében. Az érzelemcentrikus stratégiát akkor használják gyakrabban, ha úgy látják, hogy az adott helyzetet mindenképpen el kell viselniük.

Talán a problémacentrikus stratégia gyakoribb azoknál az embereknél is, akik pozitív változást várnak el. A problémacentrikus stratégiát követőknek az optimizmus kapcsolódhat a stressz-okokkal való aktív megküzdéshez.

Ez a konklúzió egybevág azokkal az előzetes laboratóriumi kísérletekkel, amelyek kimutatták, hogy a kedvező változások arra késztetik a személyt, hogy folytassa vagy újakezdje erőfeszítéseit, melyek a cél elérésére irányulnak (Carver és Scheier, 1981, 1982, 1983).

Az érzelemcentrikus stratégia alapján nehezebb az eredményt bejósolni, mert ez a megoldási mód eléggé különböző tendenciákat foglal magába.

Carver és mtsai (1979) szerint a pesszimizmus hajlamosíthat az érzelemcentrikus megküzdés bizonyos fajtáira. Mivel az érzelemcentrikus megküzdés gyakran a problémacentrikus megközelítés szolgálatában áll, valószínűnek tűnik, hogy az optimizmus pozitívan kapcsolódhat bizonyos érzelmeken alapuló stratégiák használatához (Lazarus és Folkman, 1984).

Beigazolódott, hogy az optimizmus pozitívan korrelál a problémacentrikus stratégiák használatával, különösen akkor, ha a vizsgált személyek a stresszhelyzetet kontrollálhatónak tekintik. Az optimizmus pozitívan korrelált a pozitív újraértelmezés használatával, és fordított arányosságot mutatott a 'tagadó távolítással' (denial distancing). Az optimizmus pozitívan kapcsolódott még a helyzet reális elfogadásához, de csak azoknál a személyeknél, akik a helyzetet kontrollálhatatlannak látták.

Ezek az eredmények - bár irányukat tekintve keverték - konceptuálisan ésszerűek. Ahelyett, hogy tagadnák a helyzetet, az optimisták megkísérelnek egyenesen az aktuális problémákkal foglalkozni, és a legjobbat próbálják látni a helyzetben, amellyel szembekerültek. Az optimisták használják az elfogadás, a beletörődés stratégiáit is, de csak akkor, ha ezek a stratégiák adaptívnak látszanak - vagyis, ha a stresszhelyzet kontrollálhatatlannak tűnik.

Ez utóbbi eredmény azért figyelemreméltó, mert azt sugallja, hogy az optimizmus nemcsak akkor jelent előnyt a megküzdésben, amikor a személy tud valamit tenni a stresszhelyzet leküzdésére, hanem akkor is, ha a személynek el kell fogadnia az eseményt, és alkalmazkodnia kell hozzá.

Az optimista ember olyan megoldási patterneket alkalmaz, amelyek lehetővé teszik, hogy mindent elkövessen, ami csak lehetséges az adott szituációban.

A pesszimista ember ezzel ellentétben megpróbálja tagadni a stresszhelyzetet, 'belefeledkezik' annak kellemetlen érzelmi hatásaiba, és megpróbál szabadulni azoktól a céloktól, amelyek elérését a stresszhelyzet gátolja.

Amikor szerencsétlen helyzetbe kerül, az optimista ember próbálkozik, a pesszimista viszont általában hamar feladja. A megküzdési stratégiák között meglevő, fent vázolt különbség magyarázhatja (legalábbis részben) azt a kapcsolatot, amit az optimizmus és a jó közérzet között találtak.

Vajon a pesszimizmus mindig rossz?

Cantor és mtsai foglalkoztak a pesszimizmusnak egy olyan fajtájával, amely elonyöket is hord magában, ez az ún. "védekező pesszimizmus" (Cantor és Noblem, 1989), amely az elméleti teljesítmények (pl. iskolai teljesítmény területén) jelentkezhet.

A védekező pesszimista olyasvalaki, aki előre 'megérez' bizonyos dolgokat, és aggódik a negatív események miatt; a korábbi magas iskolai sikerek ellenére is. Az orientáció önvédőként értelmezhető, s így módon két különböző fajtájú védekezésnek is tekinthető. Először is, az eleve gyenge teljesítmény elvárása csökkenti az emberben a sokkhatást abban az esetben, ha a 'szerencsétlenség' bekövetkezik. Másodszor, az aggodás, a kudarc előre vetítésével kapcsolatos nyugtalanság cselekvésre sarkallja a személyt; ennek az az eredménye, hogy a védekező pesszimisták hajlamosak ugyanolyan jó teljesítménnyel szerepelni a teszteken, mint elméleti optimista társaik. Úgy tunik, hogy a védekező pesszimizmus működik - legalábbis rövidtávon - azoknál, akik alkalmazzák, de nem jobb hatással, mint az optimizmus; vagyis a védekező pesszimisták iskolai teljesítménye nem különbözik az optimistákétól. Bizonyos esetekben pedig a pesszimizmus inkább akadályozza a jó teljesítményt, mintsem elmozdítaná azt.

Realitás és illúzió

A realitás-érzékelést akkor tekinthetjük mentálisan egészségesnek, ha a személy a valóságot a maga teljességében észleli. Az illúzió, a tartósan hibás észlelés, az előítélet (elfogultság) mind sajátos egyéni irányt öltenek. Az illúziók tartások, mindent áthatóak, és szisztematikusak; pl. az irreálisan pozitív önértékelés, az irreális optimizmus.

Az illúzió definíciója:

Olyan percepció, amely más módon érzékeli a valóságot, mint ahogy az van.

Az illúzió egy hibás mentális kép vagy koncepció, ami lehet képzelt, vagy esetleg egy valóságos dolog félremagyarázása. Lehet kellemes, ártalmatlan, de akár hasznos is (Stein, 1982).

Irreális optimizmus:

A mentális egészség hagyományos értelmezése szerint a jól szabályozott személy viszonylag pontosan észleli saját magát, kapacitását, és képes arra, hogy kontrollt gyakoroljon a számára fontos események, valamint jövője fölött. Ezzel szemben sok szociálpszichológiai, személyiséglélektani, klinikai pszichológiai és fejlődéslélektani kutatás mutatja azt, hogy a normál személynek irreálisan pozitív képe van saját magáról, és túlzottan hisz abban, hogy ellenőrizni tudja környezetét; jövőjét messze jobbnak képzei, mint az átlagemberét. A legtöbb ember kevésbé emlékezik a kudarcával kapcsolatos információkra, mint a sikereivel kapcsolatosakra (Silverman, 1964); és pozitívabbnak ítéli meg egy adott feladatban nyújtott teljesítményét, mint amilyen az a valóságban volt (Crary, 1966).

Az oknyomozással kapcsolatos vizsgálatok azt mutatják, hogy a személyek a pozitív eredményeket inkább tulajdonítják saját maguknak, mint a negatívakat (Bradley, 1978; Miller és Ross, 1975; Ross és Fletcher, 1985; Zuckerman, 1979).

Az általános kép ellenére - amely azt mutatja, hogy a személyek inkább vállalják a felelősséget a pozitív kimenetelű dolgokért, mint a negatívokért - bizonyos eredmények azt sugallják, hogy az emberek felnagyítják saját felelősségüket, ha nagyon negatív eseményről van szó (Bulman és Wortman, 1977; Janoff és Bulman, 1979; Taylor, Lichtman és Wood, 1984).

Amikor a személyek egy életesemény bekövetkezését valószínűsítik, irreálisan optimisták (Drake, 1984). Úgy gondolják, hogy a kellemetlen események velük ritkábban, a pozitív események pedig gyakrabban esnek meg, mint másokkal (Weinstein, 1980). Amikor a személyeket megkérik, hogy jóslják be egy szociális vagy politikai esemény kimenetelét, a jóslat azzal vág egybe, amit szeretnének (saját preferenciákkal) (Cantril, 1938; Lund, 1925; McGregor, 1938; McGuire, 1960).

Az emberek irreális optimizmusának oka lehet az, hogy kevés információjuk van a kockázat pontos felbecsülésére, vagy az, hogy az események valószínűségének becslésében szisztematikus hiba van. Az ilyen hiba iránya függ az esemény valószínűségétől és a személyes tapasztalat gyakoriságától, de nem függ az esemény típusától.

Az egocentrikus tendenciák bizonyos esetben optimistává tehetik az embert, mind a pozitív, mind a negatív események tekintetében. Ha egy esemény kontrollálhatónak tűnik, a személy hisz abban, hogy lépéseket tehet annak érdekében, hogy növelje az esemény bekövetkezését valószínűségét.

Mivel az emberek könnyebben emlékeznek saját cselekvéseikre, mint mások tetteire, valószínűbb, hogy arra a következtetésre jutnak, hogy a kívánt végkifejlet inkább történik meg velük, mint másokkal.

Az egocentrizmus az egyik faktor, ami - úgy tűnik - optimizmusra hajlamosít, sokkal kifejezettebb serdülőkorban, mint a későbbi életkorokban bármikor (Elkind, 1967; Enright és Lapsley, 1979).

Az egocentrikus személy hajlamos azt hinni, hogy cselekedeteivel megelőzi a bajt (Weinstein, 1984; Weinstein és Lachendro, 1982).

Bár a pszichológiai idoperspektívával kapcsolatos kutatások nem találtak közvetlen kapcsolatot az életkorral (Doob, 1971; Svenson, 1984), kimutatták, hogy a serdülők korlátozottabb idoperspektívával rendelkeznek, mint a felnőttek (Ausubel, 1954; McCandless, 1970).

Ha a jelenre koncentrálnak, kevésbé reálisan látják a jövő problémáit, mint a felnőttek. Bizonyos adatok azt mutatják, hogy a fiatalok gyakrabban hisznek abban, hogy a jövő a jelennél jobb lesz, mint az idősebbek (Hultsch és Bortner, 1974; Watts és Free, 1978). Ezek miatt az okok miatt az irreális optimizmus a bajok érzékelésében a fiatalokra korlátozódhat.

Tények mutatják, hogy azok a személyek, akiknek alacsony az önbecsülésük, lehangoltak, kiegyensúlyozottabb a self-percepciójuk. /Lásd: Coyne és Gotlieb, 1983; Ruhlman, West és Pasahow, 1985; Watson és Clark, 1984./

Ezek a személyek:

- a) a pozitív és negatív énjükkel releváns információkat azonos gyakorisággal gyűjtik be (Kuiper és Perry, 1982; Kuiper és McDonald, 1982).
- b) elfogulatlanabbak a felelősség-tulajdonításban (Campbell és Fairey, 1985; Kuiper, 1978; Rizley, 1978).
- c) önértékelésük és mások értékelése között nagyobb konvergencia van (Brown, 1986).

A pozitív illúzió hatása fokozott szociabilitással és jóindulattal párosul (Isen, 1984; lásd: Diener, 1984). Nyilvánvaló kapcsolat van a pozitív illúzió és a szociális elkötelezettség bizonyos aspektusai között.

A pozitív illúzió kétféle módon növelheti a kreatív, produktív munkára való kapacitást:

- Először is, ezek az illúziók önmagukban is megkönnyíthetik az intellektuális, kreatív működést.
- Másodsor, növelik a motivációt, a kitartást és a teljesítményt.

Az én-erosító percepció hatásának - a motivációra, a kitartásra és a teljesítményre - két forrása lehet. A pozitív énképu személy keményebben és kitartóbban dolgozik feladatain (Felson, 1984). A kitartás viszont hatékonyabb erőkifejtést okoz, és nagyobb az esélye a cél elérésének (Bandura, 1977; Baumeister, Hamilton és Tice, 1985; lásd: Feather, 1966, 1968, 1969).

Más tanulmányok (Baumeister és Tice, 1985; McFarlin, 1985) azt írják, hogy a magas önértékelésű emberek hamarabb hajlamosak elállni a megoldhatatlannak látszó feladat végrehajtásától, ha erre lehetőségük van.

A szociális megismerésre vonatkozó kutatások azt mutatják, hogy - szemben a hagyományos pszichológiai elképzeléssel - a mentálisan egészséges személy nem feltétlenül veszi tudomásul az élet dolgait a maguk teljességében;

mivel rendelkezik olyan kapacitással, amellyel képes elferdíteni a realitást úgy, hogy önbecsülését erősítse, fenntartsa saját személyes hatékonyságába vetett hitét, és elmozdítsa optimista jövőképe alakulását.

Ez a három illúzió kapcsolódik a mentális egészség kritériumaihoz, elősegíti azokat: képesség arra, hogy én-jével és másokkal törődjön, hogy boldog (elégedett) legyen, és hogy produktív, kreatív munkát végezzen.

Hogyan hatnak az illúziók?

Úgy tunik, hogy az emberek az ellentétes vagy negatív, esetleg kétértelmu információkat egyszerűen asszimilálják korábbi pozitív énképükhöz és világnézükhöz. A pozitív illúziók fenntartására szociális és kognitív szuromechanismust muködtetnek, amely a negatív információt kiszelektálja. Ha a személy hisz saját jóságában és cselekedeteinek helyességében, hajlamossá válhat eltaposni mások jogait, és leértékelni másokat. (Pl. ide tartoznak a vallásos ill. politikai értékek égisze alatt elkövetett atrocitások.)

Az a személy, aki negatív vagy ambivalens információk ellenére pozitív énképpel rendelkezik, hisz személyes hatékonyságában, és optimista a jövőjét illetoen; feltehetően boldogabb, produktívabb, mint az, aki ezeket az információkat pontosan észleli, és beépíti őket énképébe, világnépebe és a jövővel alkotott elképzeléseibe.

Ebben az értelemben a pozitív illúziók fenntartására irányuló kapacitásunkat inkább tekinthetjük értékes erőforrásnak, amelyet táplálni és támogatni kell, mintsem hibás feldolgozó rendszernek, amit korrigálni kellene. Mindenesetre ezek az illúziók a személy világnépe kellemesebbé teszik.

Az énvel alkotott elképzelés, a self-koncepció és a szociális percepció.

Egy korai kutatás (Fitts, 1954) különböző self-koncepciókra irányuló mérésekkel kapcsolatot mutatott ki a self-percepció és a szociális percepció között. Mivel a másokkal szemben tanúsított viselkedésünk a másokról kialakított véleményünk függvénye, ez egy fontos kutatási terület. A szerző csak gyenge kapcsolatot talált a self-koncepció és a szociális percepció pontosságá között, de szoros kapcsolatot fedezett fel a self-koncepció és a szociális percepciók természete között.

A pozitív self-koncepciójú személyek úgy észlelik másokat, mintha hozzájuk hasonlóak lennének, vagy az övékhez hasonló self-koncepciójuk lenne.

A tulajdonított hasonlóság mértéke pozitív korrelációban van az önbecsüléssel. A pozitív önbecsülésű emberek hasonlóknak látják a többieket, az alacsony önbecsülésűek viszont nagyon különböznek érzik magukat a többiektől. Más kutatások azt mutatják, hogy a másik ember feltételezett hasonlósága pozitívabb viszonyulást eredményez. Másokról alkotott véleményünkre, viselkedésünkre, érzéseinkre hat a saját self-koncepciónk, és ugyancsak hat a másik emberé is. Egyes tanulmányok már foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy a személy self-koncepciója hat-e (és ha igen, hogyan hat) arra, hogy a személyt mások miként észlelik (Duncan, 1966; Seeman, 1966; Wrightsman, Richard és Noble, 1966).

Maslow (1954, 1959) központi jelentőséget tulajdonít az önbecsülésnek. A motivációs hierarchiában az önbecsülés szintje az önaktualizáció előfeltétele. Ha az önbecsülés jó, a személy szabadon koncentrálhatja energiáit, és aktualizálhatja lehetőségeit.

Coopersmith (1967), Rogers (1951, 1961) és Purkey (1970) úgy tekintik az önbecsülést és önértékelést, mint a self-percepció elsődleges komponensét.

Kulturális különbségek időbeni távlatokban

Az emberiséggel kapcsolatos események az időben játszódik le. Hall (1983) azt állítja, hogy az idő kultúra.

Úgy tunik, hogy a jövőbeli időtávlatnak a következő két funkciója van:

1)

Erosíti a majdani lehetőségben való hitet, miszerint: ha egy bizonyos cselekvés (mondjuk szorgalmas tanulás) lejátszódik a jelenben, akkor sokkal nagyobb lesz a lehetőség egy jövőbeni "célhelyzet" (pl. jó állás és sikeres karrier) elérésére.

2)

Erosíti azt a tendenciát, mely értéket tulajdonít olyan céloknak, melyek megvalósulása csak a jövőben következhet be.

A kulturális fejlődés folyamán a különböző ökológiai követelmények talaján speciális idotávlati igények léptek fel:

Az enyhébb éghajlatú kultúráknál általában nem volt kötelező, hogy a jövőbeni célokat a jelen cselekvések szabályos következményeként tekintsék. A nélkülözhetetlen javak egész éven át tartó elérhetősége, a fenyegető környezeti változások általános hiánya lehetővé teszi, hogy a figyelem olyan célokra irányuljon, amelyek a jelenben, vagy a viszonylag közeli jövőben beteljesülhetnek. Ezzel ellentétben, a zord éghajlatú kultúrák a jövőbeni szempontokat az alkalmazkodási képesség és a túlélés előterébe helyezték. Így nem meglepő, ha az ilyen körülmények közötti sikeres túlélés azon alapul, hogy magas értéket tulajdonítanak az olyan sikeres tervezéseknek, melyek a jövőt is figyelembe veszik.

A jelen idejű idotávlat különbséget tesz a jövőbeni távoli céljai (FTP) és a lehetséges jelen közeli céljai (PTP) között.

Ennek a jelen idejű perspektívának két jellemzője van:

1)

A jelen idejű perspektíva támogatja azt az elképzelést, mely szerint a távoli cél beteljesülésének nem nagyobb a lehetősége a jelen viselkedésformák eredményeként, mint a jövő viselkedésformák eredményeként, amikor a cél már közel van. Ez felismerhető a maAana kultúrák jellemző vonásaként.

2)

A jelen idejű perspektíva esetében teljesen világos volt, hogy a közelebbi célok fontosabbak voltak a távoliaknál. Néhány kultúrában teljesen elfogadott érték, hogy élvezni a jelen fontosabb, mint amiatt aggódni, hogy hogyan élvezzük a jövőt.

Ezek az ötletek és érvek arra a lehetőségre utalnak, miszerint a társadalmi viselkedésformák kulturális és faji különbségei részben a célokra vonatkozó lehetőségek különbözőségéből erednek. Ugyanakkor ezek a lehetőségek a különböző időbeli perspektívákból fakadnak.

Az időbeli perspektíva szabályozza a célok felállítását, ennek tulajdonítván az értéket, nem pedig fordítva.

Az ún. AE (amerikai - európai) kultúrába tartozó emberek gondolkodását egyfajta jövőbeli idoperspektíva jellemzi (Hall, 1983).

Fontos megjegyezni, hogy mind a jövő, mind a jelen perspektíváinak vonásain alapuló valóság kapcsolatban áll azzal a kultúrával (és az ezen belül létező kisebb kulturális egységekkel), amelyen belül megtalálható.

Mindenyik perspektívához kapcsolódnak pozitív és negatív jelenségek is, még akkor is, ha a saját "természetes" kulturális helyükön belül vizsgáljuk azokat. Egy jövőbeni idoperspektíva nemcsak A-típusú magatartásformát alakít ki - mely összefügg az egyén egészségére vonatkozó magas kockázattal, hanem kivételes egyéni (így antiszociális) viselkedésformákat is.

Azokban az emberekben, akik egy jelen perspektívára összpontosítanak, hiányozhat az ambíció, és érzéketlenek lehetnek nemcsak a saját, de más emberek jövőjével szemben is. Tehát: mindkét perspektíva rejthet magában potenciálisan negatív, sőt ártalmas lehetőségeket.

A kultúrák, az ezeken belüli kisebb kulturális egységek és különleges csoportok ugyanúgy különböznek alapvető idoperspektívájukban, mint a hozzáállásukban, az értékeikben és a kapcsolódó magatartásformákban.

TRIOS (Jones, 1979, 1985)

A különböző idoperspektívák összetevői:

Öt dimenzió tükrözi azokat az alapvető módokat, melyek szerint az egyének és a kultúrák az élethez igazodnak. Ezek utalnak arra, hogy miként tapasztaljuk és szervezzük az életünket, és hogy mi módon hozunk döntéseket; s hogyan kezdünk hinni valamiben, valamint arra, hogy honnan származtatjuk a különbözőféle jelentések eredetét. Éles különbségek vannak e dimenziók tekintetében az euro-amerikai és az afro-amerikai perspektívák között. Az időbeli perspektíva alkotja az alapját a TRIOS szervezetnek.

Az öt TRIOS-dimenzió a tapasztalatot és a viselkedést az attitűdök, képességek, értékek és képzetek jellegzetes konfigurációjává alakítja.

1) Ido (T - Time)

Magas TRIOS érték jelen ideju orientáltságot jelent.

2) Ritmus (R - Rhythm)

A ritmusok egy bizonyos idoegységen belül visszatéro viselkedési minták. Amint az idoegység be van határolva, a vele társított ritmusok irányítják az energiák, az érzések és a társadalmi kapcsolatok kifejezését.

3) Improvizáció (I - Improvisation)

Ez a dimenzió a kreatív, kifejezo célmegvalósításra vonatkozik, közvetlen idobeli nyomás esetén.

4) Szóbeli kifejezésmód (O - Oral expression)

A szóbeli megnyilvánulás a jelenben történik, és így a PTP egyik megjelenési formája. A szóbeli megnyilvánulás a társadalmi szervezet és az interakció fontos megjelenési formája.

5) Szellemiség - szellemi és lelki javak (S - Spirituality)

Ez a kifejezés a nem anyagi értelmezésben hitként definiálható.

Ezek a TRIOS fogalmak egy olyan szövegekörnyezetet alkotnak, amelyen belül az FTP és PTP fobb megjelenési formái egymással ellentétbe állíthatók. A PTP ido vége, a ritmus, az improvizáció és a szóbeli kifejezésmód dimenziói egy olyan rendszert eredményeznek, amelyben az egyén kifejezésre juttatja, értékeli azokat a céljait, melyek elsorban a jelenben, vagy a nagyon közeli jövőben jelennek meg, és küzd elérésükért.

Optimizmus - pesszimizmus

Optimista ember - pesszimista ember

Érdekes kutatási témának találom az optimizmus és a pesszimizmus ellentétes voltának vizsgálatát.

Dember és mtsai (1989) kutatásai szerint a két fogalom nem ellentétes, mivel a vizsgált személyek optimizmusuk mértékét tekintve, nem egyenlo távolságra helyezkednek el a skála középpontjától. Itt szükségesnek látom megjegyezni, hogy a fenti kutatás nem az optimizmus-pesszimizmust vizsgálta, hanem az optimista illetve a pesszimista embereket, ezt a két fogalmat el kellene választani egymástól.

Ha alaposan megvizsgáljuk ezt a két fogalmat, megállapíthatjuk, hogy - bár sok a hasonlóság a meghatározásukban - mégsem ugyanazt jelentik. Az ember, akár optimista, akár pesszimista, napról napra kapcsolatba kerül a valósággal, és figyelembe kell vennie az élet pozitív és negatív tényezőit. Hogy az illeto optimista-e vagy pesszimista, azt a benne rejlo optimizmus és pesszimizmus aránya határozza meg.

Hogy mennyire optimista egy ember, nemcsak úgy mérhető, hogy megvizsgáljuk: milyen magatartást tanúsított a múltban, vagy a különböző stresszhatásokhoz való alkalmazkodókéességét a jelenben vagy azt, hogy mennyi pozitív dolgot vár a jövőtől. Létezik még egy tényező, amely sokszor figyelmen kívül marad, holott jelen van az optimista emberben; pedig az optimista ember helyzete sem rózsás.

Az optimista embert nem az abszolút pozitív jövőkép jellemzi, vagy a kudarcok pozitív fogadása, hanem az, hogy a negatív dolgokkal meg tud birkózni. Számít arra, hogy lesznek akadályok, de úgy gondolja, hogy ezeket le tudja gyozni - és ezért bízik az ígéretes jövő lehetőségében.

A külső-belső kontroll attitűd kapcsolata az optimizmussal.

A belső kontroll attitűddel rendelkezo személy a pozitív és negatív eredményeket úgy érzékeli, mint saját cselekedeteinek következményeit - úgy érzi, hogy befolyásolni tudja a vele történő eseményeket.

A külső kontrollal rendelkezo személy ezzel szemben az eredmények okát rajta kívül álló tényezőkben (véletlen, szerencse, stb.) keresi, nem tartja a helyzetet saját maga által kontrollálhatónak (Rotter, 1962; In: Oláh, 1982).

Ezen leírás alapján láthatjuk, hogy a belső kontrollal rendelkezo személynek több oka van az optimizmusra, hiszen az eseményeket "kézben tartja".

A külső kontrollal rendelkezo személy viszont irányíthatatlannak tartja a dolgokat, úgy érzi, ki van téve a sors szeszélyének, szélsőséges esetben passzivitás, szorongás, inkompetencia jellemzi (Rotter, 1962; In: Oláh, 1982), így ez az attitűd inkább a pesszimizmushoz kapcsolható.

M U D S Z E R

A vizsgált személyek felsőbb éves egyetemi hallgatók, átlag életkoruk:

magyaroknál: 22,57 év

kolumbiaiaknál: 23,26

Felmérésem alanyául azért választottam a már tanulmányaik vége felé járó diákokat, mert feltételezem, hogy ok leendő szakmájukkal kapcsolatban több információval rendelkeznek, és ebből adódóan reálisabbak lehetnek leendő munkájukról kialakított elképzeléseik is.

A kultúrközi összehasonlításban résztvevőket 4 csoportba osztottam:

- 1) 45 leendő építészmérnök, a BME hallgatói
- 2) 40 leendő mérnök, a Bogotai INCCA Egyetemről
- 3) 30 magyar szakos diák az ELTE-ről
- 4) 40 pszichológia szakos diák a Bogotai INCCA Egyetemről

A felmérések alanyait hasonló szakterületről választottam, ami lehetőséget nyújt arra, hogy az eredmények ne csak kultúrközi összehasonlítás alapját képezzék, hanem úgyszintén lehetővé váljon a két kultúrán belül két különböző foglalkozás (szak) jellegzetességeinek kimutatása.

Vizsgálati eszközként a következő teszteket használtam:

1) Life Orientation test (LOT), mely az optimizmus és a pesszimizmus szintjét méri. 12 állításból áll, melyek közül 4 pozitív, 4 negatív irányba mutat, 4-nek pedig kiegészítő szerepe van.

2) Belső és külső kontroll-teszt (Rotter, 1966). Ez 29 kérdésből áll, melyek közül csak 23 kerül pontozásra.

3) A munka perspektíváit és a szakmai azonosulást vizsgáló teszt. Tíz kérdésből áll, ezek közül háromat más vizsgálati anyagból vettem át és egészítettem ki, hetet pedig magam állítottam össze.

4) Az optimizmus, a pesszimizmus és az önértékelés mérésére felállított skálát (Cronio, 1992) 16 kérdésből állítottam össze, és amelyet még 7 (Wtl, Willive, Cantril, 1969), átvett kérdéssel egészítettem ki; és elneveztem KROKO-tesztnek.

Mindegyik tesztet lefordítottam spanyolra (ill. magyarra); kivételt képez:

- 1) az angol ROTTER-teszt magyar verziója, mely 1972-ben jelent meg Kulcsár Zsuzsanna és Rupp Mária fordításában;
- 2) a 3. sz. teszt első három, munkával kapcsolatos kérdése
Lásd mellékletben a 7 oldalas tesztet.

Hipotézisek

1) Megvizsgáltam azt a feltételezést, ami szerint a kolumbiaiak egy ún. maAana kultúrában élnek és idoperspektívájuk inkább jelen-, mint jövő idejű - belenyugvóbbak lennének, ennek megfelelően inkább külső kontrollosak, mint a magyarok. Véleményem szerint a fenti sztereotípiát nem jellemző a kolumbiai társadalom minden rétegére.

2) Tapasztalataim szerint a dél-amerikaiak vidámabb természetűek, mint a magyarok, statisztikai adatok bizonyítják, hogy kevesebb köztük az öngyilkos és az alkoholista, ezért feltételezem, hogy optimistábbak is a magyaroknál.

3) Mivel a harmadik világban az embereknek többet kell küzdeniük céljaik eléréséért, feltételezem, hogy pszichikai megküzdési képességeik jobbak, mint az európaiaknak (magyaroknak). Ez a képesség összefüggést mutathat az optimizmus szintjével is.

4) Minthogy a munkával való azonosulás az optimizmusnak fontos tényezője, feltételezem, hogy a kolumbiaiak munkával való azonosulása erősebb, mint a magyaroké.

5) A pozitív önértékelést az optimizmus lényeges összetevőjének tartom, ezért feltételezem, hogy ez erősebb a kolumbiaiaknál, mint a magyaroknál.

Ezenkívül (kiegészítésképpen) összehasonlítottam a különböző képzésben - muszaki és humán - résztvevők eredményeit is, illetve megnéztem a felvett tesztek eredményeinek korrelációját is.

Eredmények és összefoglalás

1)

Szignifikáns különbséget kaptam a ROTTER-teszt összpontszámára nézve a magyar és a kolumbiai csoport összehasonlításakor. A sztereotípiákkal ellentétben, az általam vizsgált kolumbiai csoport inkább bizonyult belső kontrollosnak, mint a magyar csoport

$$(t = 9,06; p < 0,01).$$

2)

Az optimizmus mértékét elemezve a következő eredményeket kaptam:

A KROKO-tesztben a kolumbiaiak szignifikánsan magasabb pontszámot értek el, mint a magyarok

$$(d = 10,79; p < 0,01).$$

A LOT-tesztben ez a különbség csak tendenciaszinten van meg

$$(d = 1,62; p = 0,10).$$

A fentiek alapján a 2) hipotézist elfogadhatjuk, kimondhatjuk, hogy a vizsgált kolumbiai populáció /a KROKO-teszt alapján/ optimistább, mint a magyar.

3)

A pszichikai megküzdési képesség mérésére a következő mutatót használtam: összegeztem a KROKO-teszt erre vonatkozó kérdéseinek pontszámát:

$$K1 + K2 + K4 + K5 + K8 + K12$$

A megküzdési mutató a kolumbiai csoportban szignifikánsan magasabb:

$$d = 8,81; p < 0,01,$$

így a 3) hipotézist elfogadtam.

4)

A szakmával való azonosulás mérésére a következő mutatót képeztem a munkateszt kérdései alapján:

$$m8 + m9 + m10$$

Ennek a mutatónak az értéke a kolumbiai csoportban magasabb, mint a magyar csoportban:

$$(d = 4,76; p < 0,01,$$

Ezzel - megítélésem szerint - a 4) hipotézist is kelően igazolni tudom.

5)

Az optimizmus egyik fontos összetevőjének tartom az önértékelést. A KROKO-tesztben a következő kérdések érintették ezt a témát:

$$K3 + K9 + K10 + K12 + K15 + K16 + K19 + K20 + K21$$

Ezek pontszámának összegéből képeztem az 'önértékelési mutatót'.

Ennek szintje a kolumbiai csoportban szignifikánsan magasabb

$$(t = 7,85; p < 0,01),$$

ez összefüggésbe hozható optimizmusuk, megküzdési képességük és a szakmával való azonosulásuk magas szintjével, tehát kapcsolódik a fenti eredményekhez.

Az öngyilkossági gondolatokkal kapcsolatban nem kaptam szignifikáns különbséget a két nemzetbeli csoport között.

Nem találtam kontrét összefüggést az öngyilkossági gondolatok megfogalmazódása, és a személy optimista vagy pesszimista beállítódása között, hiszen az elhárító mechanizmusok és a megküzdési stratégiák használatának fejlettsége alapján tud a személy dönteni és reagálni egy kontrét szituációban, és ez egyénekenként illetve helyzetekenként különböző.

Érdekesnek bizonyult a különböző (humán - muszaki) képzésben résztvevők eredményeinek összehasonlítása is. Úgy tűnik, a muszaki képzésben résztvevők magasabb értékeket mutatnak az optimizmus szintjét tekintve.

A LOT-tesztben szignifikáns különbséget kaptam a magyar humán szakos- és a magyar muszaki egyetemisták eredményei között

$$(t = 2,42; p < 0,05)$$

a muszakiak javára.

A KROKO-tesztben mind a magyar, mind a kolumbiai csoportban szignifikáns különbségeket kaptam a muszaki egyetemisták javára

$$(kolumbiaiak: t = 3,83; p < 0,01,$$

$$\text{magyarok: } t = 3,39; p < 0,01).$$

A külső-belső kontroll attitűdöt vizsgáló ROTTER-teszt eredményei azt mutatják, hogy mind a két nemzetbeli csoportnál a belső kontroll jellemzőbb a muszaki képzésben tanulóknál, mint a humán szakosokra. Mivel ebben a tesztben a maximális pontszám 23 pont volt, a 11,5 pontnál kevesebbet elérő személyek tekinthetők belső kontrollosoknak. A kolumbiai csoportban mindkét szakmai csoport (muszaki és humán) átlaga a belső kontroll tartományba esik, a magyaroknál pedig a külső kontroll tartományba.

A kétféle szakosok eredményei közti különbség a kolumbiaiaknál

($t = 2,46$; $p < 0,05$,
míg a magyaroknál tendenciaszintu:
 $t = 1,99$; $p < 0,0513$).

A megküzdési képességek szempontjából csak a magyar csoportban találtam szignifikáns különbséget a muszaki szakosak javára

($t = 2,02$; $p < 0,05$)

a kolumbiai csoportban éppen fordított, tendenciaszintu különbség van

($t = 1,24$; $p < 0,2194$).

Ha a muszaki szakos diákok (kolumbiai és magyar) eredményeit hasonlítjuk össze a humán szakosakéval (kolumbiai és magyar), a következő eredményeket kapjuk.

A LOT-tesztben a muszakiak szignifikánsan magasabb eredményt értek el, mint a humán szakosak

($t = 1,98$; $p < 0,05$).

A KROKO-tesztben is hasonló jellegű eredményt kaptam:

($t = 2,58$; $p < 0,05$).

A ROTTER-tesztben tendenciaszintu a különbség, a muszaki szakosak B-kontrollosabbnak tunnek:

($t = 1,58$; $p < 0,1158$).

A megküzdési képességre nézve nincs szignifikáns különbség a humán és a nem humán szakos hallgatók tekintetében.

A nemek szerinti vizsgálatnál egyik teszt eredményeire nézve sem találtam szignifikáns különbséget.

A tesztek eredményeit korrelációs elemzéssel is összehasonlítottam. Mivel KROKO-tesztet az optimizmus-pesszimizmus mérésére készítettem, feltételeztem, hogy a kapott eredmények korrelálni fognak a LOT eredményeivel.

A magyar csoportban ez a korreláció szignifikáns:

($r = 0,64$; $p < 0,01$),

a kolumbiai csoportban csak gyenge kapcsolat van

($r = 0,1727$; nem szignifikáns).

A magyar csoportban szignifikáns korreláció van a KROKO és a ROTTER belső kontrollosága között

($r = 0,3068$; $p < 0,01$),

a kolumbiai csoportban csak gyenge kapcsolatot találtam

($r = 0,1087$).

A munkával való azonosulást vizsgáló (m8, m9, m10) tételek közül a kolumbiai csoportban korrelál az m9-es a KROKO összpontszámával

($r = 0,2680$; $p < 0,05$).

A munkával való azonosulásra vonatkozó kérdések a belső kontrollosággal korrelálnak a magyar csoportban

(m8: $r = 0,3074$; $p < 0,01$,

m9: $r = 0,2332$; $p < 0,05$,

m10: $r = 0,2395$; $p < 0,05$).

A kolumbiai csoportban nincs ilyen kapcsolat (0 közeliek a korrelációs együtthatók értékei). Ez az eredmény abból származhat, hogy különböző a két kultúrában a munkával való azonosulás.

Összevetve a kapott eredményeket, úgy találom, hogy a kolumbiai egyetemisták csoportja optimistább, B-kontrollosabb, mint a magyar csoport; megküzdési képességük és a szakmával való azonosulásuk magasabb szintu, és pozitívabb az önértékelésük.

Érdekes lenne a továbbiakban megvizsgálni azt, hogy a fenti tényezők milyen oki kapcsolatban vannak egymással. Például: érdekes kérdés az, hogy a szakmával való jobb azonosulás alapfeltétele vagy következménye-e az optimizmus magasabb szintjének, illetve, van-e egyáltalán kapcsolat a kettő között.

A korrelációs elemzés a magyar csoportban gyenge együttjárást mutatott a szakmai azonosulást vizsgáló m8, m9 és m10-as tételek és a LOT összpontszáma között.

($r = 0,13$; nem szignifikáns,

$r = 0,2237$; $p < 0,05$,

$r = 0,2063$ nem szignifikáns).

A kolumbiai csoportban ezek a korrelációk 0 körüliek, van közöttük negatív is

(m9: $r = -0,0668$,

m10: $r = -0,1312$).

Mivel a ROTTER-teszt és a szakmai azonosulást vizsgáló tételek közti korreláció is hasonló képet mutat (a magyar csoportban 0,23- 0,30 közötti érték, a kolumbiai csoportban 0 körüli érték) megkockáztathatjuk azt a feltételezést, hogy a magyar populációban a munka más módon szerepet játszik, mint a kolumbiaiban.

További kutatás tárgya lehet annak feltárása, hogy a muszaki képzésben tanulók magasabb fokú optimizmusa, belső kontrollossága és megküzdési képessége milyen okokra vezethető vissza, és hogyan függ össze a munkához való viszonyal.

Kultúrközi összehasonlításra vonatkozó vizsgálatokat végzett Ouwenel és Veenhoven (1988), amelyben a különböző országok lakóinak "boldogságszintjeit" hasonlította össze. Eredményeik szerint a jobb anyagi körülmények között élő népek egyedei boldogabbak, mint a szegény- vagy fejlődő országok lakói. Ennek ellentmond az az általános tapasztalat, ami azt látszik igazolni, hogy nem feltétlenül boldog az, aki gazdag, és nem törvénytelenül boldogtalan az, aki szegény.

Azt azonban kijelenthetjük, hogy az az egyén, aki megfelelő anyagi alapokkal rendelkezik a fizikai szükségleteinek kielégítéséhez, nagyobb valószínűséggel tudja érzelmi életét is pozitív irányba terelni.

Érdemes lenne az általam lefolytatott vizsgálattal tovább foglalkozni, és más népekre is kiterjeszteni.

Mások értékeinek tanulmányozása nem más, mint az egyetemes értékek kutatása, s olyan motivációk keresése, melyek túllépik a viselkedésszabályok kulturális különbségeinek határait. Az ilyen egyetemes értékek feltárása felszínre hozná azokat a jellemvonásokat, melyek minden emberi lényben megtalálhatóak, s ezáltal növelnék önismeretünket.

Mások értékeinek vizsgálata hozzájárulhat saját értékeink jobb megismeréséhez, és az ott feltárt pozitív tulajdonságokat a magunk életébe beépítve, tágabb lehetőségeket nyerhetünk személyiségünk gazdagításához, és létünk optimista szemléletű kielégítéséhez.